

KÜLTÜR TEMASLARININ ATİTÜDLER ÜZERİNE TESİRİ *

EROL GÜNGÖR

I

GİRİŞ

(A) PROBLEM

Bu araştırmanın gayesi, muayyen tipte kültür temaslarının başka milletlere ve kültürlere karşı olan attitüdlere tesirini aramak ve ölçmektir.

Bilhassa İkinci Dünya Harbinden sonra gerek ilmi ve teknik terakkinin ve gerekse sulh içinde bir dünya nizamının insanlar arasında karşılıklı tanıma ve anlaşmaya dayanabileceği fikri büyük bir kuvvet kazanmış, bu yakınlığı ve tanımayı temin için beynelmilel organizasyonlar tesisine kadar gidilmiştir. Siyasî sahada pek çok örneklerini gördüğümüz bu yaklaşımların yanısıra tahsil ve terbiye dolayısıyla edinilen kültürler arası tecrübeler (intercultural experiences) de umumiyetle bu geniş dünya görüşünün teessüsü gayesine doğru yöneltilmektedir. Diğer taraftan harp içinde ve harpten sonra bu hususta kaydedilen inkişafın attitüdlere üzerinde ne dereceye kadar müessir olduğunu görmek için birçok araştırmalar yapılmıştır. Fakat bunların çoğunda kullanılan makyaslar meseleyi dünyanın diğer teknik ve kültürel gruplarına karşı takınılan tavidan ziyade bu gruplar hakkında sahip olunan bir bilgi problemi olarak ele aldığı için sadece milliyetçilik - beynelmilelcilik buudunu ölçmekle kalmış, fakat ele aldığı insanların dünyaya karşı ne derece açık bir zihniyete (world-mindedness) sahip olduğu noktasını ihmal etmiştir.

Beynelmilel zihniyetlilik (international-mindedness), beynelmilel meselelere alâka ve bunlar hakkında malûmata taallûk eder. Bu nevi münasebetlerden ayrı veya onların daha ötesinde olmak üzere meseleyi bir

---

* Bu çalışma, Tecrübi Psikoloji Kürsüsünde mezuniyet tezi olarak hazırlanmıştır. (1961)

kıymet oryantasyonu, bir atıf sistemi (frame of reference) meselesi şeklinde telâkki ettiğimiz takdirde bilgi ve alâkayı değil, doğrudan doğruya attitüdüleri ölçmek zorundayız Beynelmîlê meselelere vukufu olan veya diğêr milletler hakkında geniş bilgisi bulunan bir kimse bu bakımdan mutaassıp bir milliyetçi olabilir. Aksine, beynelmîlê meselelere karşı fazla bir alâkası olmayan bir insan da, bahsettiğimiz tipte bir dünya görüşüne, yani herhangi bir milletten ziyade bütün insanlığı atıf grubu (reference group) olarak alan bir zihniyete sahip olabilir¹. Bu zihniyet İngilizce'de «World-mindedness» tâbiri ile ifade edilmektedir. Bizim araştırmamızda da işte bu neviden attitüdüler bahis mevzuudur.

(B) TARİHÇE

Ferguson, Lentz, Likert, Manry, Neumann ve Stagner gibi araştırmacıların Nationalism - Internationalism hududunu ölçen mikiyaslarından sonra ilk defa 1949 da British Columbia Üniversitesi Psikoloji Şubesinden Dr. Donald L. Sampson ve Dr. Howard P. Smith «world-mindedness»i bir atıf sistemi olarak alan bir attitüd mikiyası (Scale) meydana getirdiler. Bizim araştırmamıza da esas olan ve ileride etraflıca anlatacağımız bu mikiyas din, muhaceret, hükümet, siyaset, vatanperverlik, ırk, tahsil-terbiye ve harp meseleleri üzerindeki attitüdüleri ölçen 32 itemden ibarettir. Dr. Smith ve Sampson 1950 yazında Avrupaya seyahat eden bir gruba seyahattan önce ve sonra W.S. (World-mindedness Scale) yi tatbik ederek attitüd değışmelerini araştırmışlar ve bunu seyahata iştirâk etmeyen talebe grubunun attitüdüleri ile mukayese edip istatistik bakımından oldukça ehemmiyetli neticeler almışlardır. Birleşik Devletler'in kuzeydoğı bölgesindeki kolejler ve yüksek okullar talebesinden bir grup (223 kişi) üzerinde aynı müelliflerin yaptığı araştırma da bu talebelerin «world-minded» bir kıymet oryantasyonunun «az lehinde» olduklarını göstermektedir². Aynı mikiyas 1960 da Cincinnati Üniversitesinden Dr. Doris Twitchell Allen ve Nancy Mc. Caslin tarafından «world-mindedness» ile «ethnocentrism» arasındaki menfi bağlantıyı bulmak üzere kullanılmış ve güvenilir bir netice alınmıştır³.

1) SAMPSON, D. L., A Scale to measure world-minded attitudes. *J. Soc. Psychol.*, 1957, 45, 99-106

2) *Ibid.*, p. 104.

3) Mc.CASLIN, N. The Measurement of Ethnocentrism and of Its Relation to World-mindedness. (Bu araştırma basılmamıştır).

II

METOD VE İŞLEM

(A) KULLANILAN ALET

Bu araştırmada Dr. Sampson ve Smith'in hazırladıkları «Worldmindedness Scale» kullanılmıştır. Bu mikyasın istinad ettiği nazari temeli baş tarafta kısaca izah etmiştik. Her biri bir hüküm ihtiva eden bu itemlerden 16 sı «worldminded» attitüdlere, diğer 16 sı da bu görüşün zıddı (anti-worldminded) attitüdlere tekabül ediyor. Mikyas, tek-çift (odd-even) usulü ile .93, yeniden tatbik (test-retest) metodu ile de yine .93 lük bir güvenilirlik emsali vermiştir. Muteberliği bilinen diğer mikyasların benzer itemleri ile gösterdiği yüksek korelasyon, «bilinen grup tekniği» ile yapılan bir araştırmada bu grupla «tecrübe grubunun» neticeleri arasında büyük fark görülmesi, milliyetçi deneklerle geniş dünya görüşüne sahip deneklerin birçok beynelmilelci davranışlar hususunda gösterdiği farkları önceden kestirme imkânı vermesi gibi kriterler de muteberlik meselesinde sağlam bir fikir vermektedir.

W. Mikyasının 32 itemi şunlardır:

- 1 — Memleketimiz, birtakım ırkî ve dinî grupları Türkiye'ye girip yerleşmekten menetme hakkına sahip olmalıdır.
- 2 — Türkiye'ye gelen muhacirler kendi işçilerimizle rekabet ettikleri takdirde memleketimize gelmelerine müsaade edilmemelidir.
- 3 — Dünyadaki her insanın beynelmilel bir anlaşma ile teminat altına alınmış haklara sahip olması tehlikeli bir haldir.
- 4 — İhraç edilen gıda maddeleri ve mamul eşyanın fiyatları bir beynelmilel ticaret komitesi tarafından ayarlanmalıdır.
- 5 — Memleketimiz, muhtemelen, diğer birçok memleketlerden daha iyi değildir.
- 6 — Irk peşin-hükmü bizim için iyi bir şeydir, çünkü arzu edilmeyen yabancıları memlekete girmekten alıkoyar.
- 7 — Birtakım ırkî grupları iyi tahsil görmeye teşvik etmek hatadır, çünkü bilgilerini bizim aleyhimize kullanabilirler.
- 3 — Kendi memleketimiz için, doğru veya yanlış olup olmadığını düşünmeksizin, dövüşmeyi istemeliyiz.
- 9 — Yabancılar dinî inançları itibariyle bilhassa zararlıdırlar,

10 — Muhacirlik, alâkadar memleketlerden ziyade beynelmilel bir teşekkül tarafından kontrol edilmelidir.

11 — Birbirinin haklarına riayet eden bütün milletlerin refahını teminat altına almak için bir dünya hükümetine sahip olmalıyız.

12 — Memleketimiz, dünya iktisadî durumunu kendi zararımıza olmak üzere daha iyi kılmaya çalışacak bir beynelmilel ticaret anlaşmasına katılmamalıdır.

13 — Dünya vatandaşı olmak, muayyen bir memleket vatandaşı olmaktan daha iyidir.

14 — Başka ırklara mensup kimselere karşı mesuliyetimiz de kendi ırkımızın insanlarına olan mesuliyet kadar büyük olmalıdır.

15 — Bütün memleketlerde öğretilen tarih ve siyasî ilimler beynelmilel bir terbiye komitesi tarafından kontrol edilmelidir.

16 — Başka milletler mutabık kalsalar dahi bizim memleketimiz küllî bir silâhsızlanma programına iştiraki kabul etmemelidir.

17 — Memleketimizin, dinî inançları bize zıt olan milletlerle beynelmilel anlaşmalar yapması tehlikelidir.

18 — Sıhhatli bir ferdin, ırk ve dinine bakılmaksızın, dünyada istediği yerde yaşamasına müsaade edilmelidir.

19 — Memleketimiz, millî haklarımızın bazılarında veya hareket hürriyetinden vazgeçmemizi gerektirecek bir beynelmilel organizasyona katılmamalıdır.

20 — Mecbur olduğumuz takdirde, dünyadaki her şahsa eşit bir hayat standardı temin etmek hususunda diğer milletlerle işbirliği yapmak için kendi hayat standardımızı indirmeye razı olmalıyız.

21 — Dünya kardeşliğini düşünmekten önce kendi memleketimize sadakati kuvvetlendirmeliyiz.

22 — Bazı ırklar, tabii olarak, bizim ırkımızdan daha az zekidirler.

23 — Mekteplerimizde kendi memleketimizinkinden ziyade bütün dünyanın tarihini öğretmeliyiz.

24 — Silâhlanmasına müsaade edilen yegâne grup olarak beynelmilel bir polis kuvveti bulunmalıdır.

25 — Beynelmilel bir anlaşma ile dünyadaki her şahsın tam bir din hürriyetine sahip olmasını kabul etmek bizim için tehlikelidir.

26 — Memleketimiz, kendi hayat standardı düşecek olsa dahi yabancıların muhaceretine müsaade etmelidir.

27 — Bütün millî hükümetler kaldırılıp yerine bir tek merkezî dünya hükümeti kurulmalıdır.

28 — Bütün memleketlerdeki çalışma şartlarının beynelmilel kontrola tabi tutulmasını kabul etmek bizim için makul bir hareket değildir.

29 — Terbiyenin başlıca gayesi vatanseverlik olmalı ve bu sayede çocuklarımız dünyada en iyi memleketin kendi memleketimiz olduğuna inanmalıdır.

30 — Dünyada bir tek ırk meydana gelinceye kadar ırklar-arası evlenmeleri mecburî kılmak iyi bir fikirdir.

31 — Çocuklarımıza, kendi menfaatlerimiz aleyhine olsa dahi, bütün insanların refahı için çalışmayı öğretmeliyiz.

32 — Harp, millî haklarımızı ve şerefimizi muhafaza etmenin yegâne yolu olsa dahi kat'iyen haklı görülmemelidir.

(B) DENEKLER

Bizim tecrübelerimizde iki ayrı denek grubu kullanıldı. Elli kişiden mürekkep birinci grup, bir yabancı dili, o dildeki eserleri kolaylıkla okuyacak derecede bilen Üniversite talebelerinden seçildi. Bu elli kişilik gruba karşı alman 100 kişilik kontrol grubu ise Türk mekteplerinden (lise) mezun olan ve hiç lisan bilmeyen Üniversite talebeleri idi. Tecrübe grubuna giren elli kişinin 29 u Türkiyedeki yabancı mekteplerinden, 21 i de Türk liselerinden mezun olmuşlardı. Bu grubun yüzde otuzsekizi erkek, % 62 si kızlardan müteşekkil olup yaşları 19 ile 32 arasında değişmekte idi. Yabancı dil bilenlerin % 42 si aynı zamanda yabancı memleketlere seyahat etmişlerdi.

Kontrol grubu % 50 erkek ve % 50 kız olarak alındı. Bu gruptaki yaşlar 18-34 arasında olup, içlerinde yabancı memleketleri görmüş kimse yoktu.

(C) İŞLEM

W. Mikyasının itemleri deneklere teksir edilmiş sual varakaları halinde hazırlanarak yerildi. Nasıl cevaplandırılacağı hususundaki talimatı baş tarafa yazılı olarak koyduk. Cevapların samimiyeti temin bakımından mikyasın ismini de değiştirerek «Sosyal Attitüd Varakası» dedik. Netekim Amerikadaki tatbikat esnasında da deneklere bunun bir «Social Attitüdes Questionnaire» olduğu söylenmiştir.

Test, tecrübeciden başka kimsenin bulunmadığı bir odada deneklere teker teker veya ayrı masalara oturtmak suretiyle birkaçına birden tat-

bik edildi. Zaman tahdidi konmamakla beraber hemen her denek azami 15 dakika içinde cevaplarım verdi.

İtemlerden önce deneklerin doldurması için şu maddeleri koyduk :

- 1 — Yaş
- 2 — Cinsiyet
- 3 — Mezun olduğu lise
- 4 — Dış memlekete gidip gitmediği
- 5 — Yabancı dil biliyor mu?

Sonra tecrübeye ait talimat yine yazılı olarak baş tarafta verildi:

«Aşğıdaki maddeleri dikkatle okuyarak bu ifadelerin ne derece lehinde veya aleyhinde iseniz her maddenin yanında rakamla gösterilen altı kanaat derecesinden birinin altını çiziniz.»

- 6) Kuvvetle lehinde
- 5) Lehinde
- 4) Az lehinde
- 2) Az aleyhinde
- 1) Aleyhinde
- 0) Kuvvetle aleyhinde

Sonra her item numarasının yanına bu altı rakamı sıraladık. Denekler bu anahtarın yardımı ile kanaatlarım bildirdiler.

Önce yirmi talebe üzerinde bir «örnek» tecrübe yapıldı. Bu tecrübe neticesinde 2 ve 7 numaralı itemlerin vazih bir şekilde anlaşılmadığını gördük. Muhacirlik denince birçoklarının aklına Trakyadan gelen Türk muhacirleri geliyordu. Yedinci itemdeki «arkı gruplar» tâbiri de haddizatında Amerikadaki azınlıkları istihdaf etmektedir. Bu yüzden asıl tatbikat esnasında deneklere ikinci gruptan da Türkiyedeki azınlıkların anlaşılması gerektiğini şifahen anlattık.

Puvalama : W. Mikyasında 4, 5, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 20, 23; 24; 26; 27, 30, 31 ve 32 numaralı itemler dünyaya açık, geniş (worldminded) bir zihniyete tekabül etmektedir. Deneklerin böyle bir kıymet oryantasyonu ile ne derece mutabık olduklarını araştırdığımız için bu itemlerin cevaplarına «kuvvetle lehinde» hükmünden «kuvvetle aleyhinde» hükmüne doğru 6, 5, 4, 2, 1 ve 0 puvaları veriyoruz. Bu görüşün aksine (anti-worldminded) ifadeler ihtiva eden 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 12, 16, 17; 19; 21; 22; 25; 28 ve 29 numaralı itemlere de aynı sıra ile 0, 1, 2, 4, 5, 6 puvaları verildi.

Böylece mikyastan alman puanlar 0—192 arasında bir yayılma göstermektedir. Bu hattın alt ucu had derecede bir mutaassıp milliyetçiliğe, üst ucu ise had derecede bir dünyacı zihniyete tekabül etmektedir. Elde edilen puanların toplamı item adedine (32) bölünerek item vasatileri bulunur ve bu vasatinin altı noktalık değerlendirme mikyasında hangi noktaya düştüğü araştırılır. Meselâ aldığı puanların yekûnu 160 olan bir şahsın item vasatisi 5 tir. Bu ise o şahsın worldminded bir kıymet oryantasyonu ile mutabık, yahud böyle bir görüşün «lehinde» olduğunu gösterir. Biz bu item vasatilerini tek tek fertler için değil fakat gruplar için hesap ettik. Yayılım sahasında 96 nm bulunduğu yer (değerlendirme mikyasında 3) nazarı bakımdan «nötr nokta» olarak alınmıştır.

III

NETİCELER VE MÜNAKAŞA

(I)

Elli kişilik tecrübe grubundan aldığımız kemmi neticeleri yabancı dil bilmeyen ve seyahat etmemiş olan, yani kültürlerarası tecrübesi (intercultural experience) bulunmayan grubun neticeleri ile mukayese ettiğimiz zaman aradaki farkın istatistik bakımdan önemli olduğunu görüyoruz. Birinci tabloda da görüldüğü gibi iki grubun vasatileri arasında 24.09 luk bir fark vardır.

TABLO 1: YABANCI DİL BİLEN VE BİLMİYEN GRUPLARDAN ALINAN NETİCELER:

	N	M	İtem Vst.	σ	σ_M	Range	C.R.
1. Yb. Dil bilenler	50	117.7	3.67	23.2	3.28	60-167	6.29
2. Yb. Dil bilmeyenler	100	93.61	2.9	19.9	1.99	40-118	

Bu farkın ne derece güvenilir olduğunu tahkik için her iki grubun da vasatî hatalarını ve bunların kritik nisbetini (C.R.) bulduk. Bulduğu-

muz 6.29 luk kritik nisbet Null Hipotezini kuvvetle tekziib etmekte, yani tesadüfe yer vermemektedir. İtem vasatilerini değeriendirme miikyasına vurduğumuz zaman da bu fark göze çarpıyor. Tecrübe grubunun item vasatisi 3.67, nötr nokta olan 3 ile «az lehinde» hükmüne tekabül eden 4 arasında ve 4'e yakındır. İkinci grubun item vasatisi olan 2.9 ise nötr nokta ile «az aleyhinde» hükmü arasına düşmektedir.

Cinsiyet farkının ne derece müessir olduğunu görmek için 100 kişilik ikinci grubu ele aldık ve 50 kız, 50 erkek olmak üzere ikiye ayırarak mukayese ettik.

TABLO 2: YABANCI DİL BİLMİYEN GRUPTA CİNSİYET FARKLARININ MUKAYESESİ:

	N	M	İtem Vst.	σ	σM	Range	C.R.
1. Yb. Dil bilme- yen kız grubu	50	96	3	12.7	1.80	67-118	2.14
2. Yb. Dil bilme- yen erkek gru.	50	90.6	2.8	14.8	2.09		

Kız grubunun vasatisi 96, sigması ise 12.7 dir. Erkek grubunun vasatisi 90.6, sigması 14.8 olarak bulundu. Aradaki farkın kritik nisbeti olan 2.14, % 1 ile % 5 arasında bir güvenirlilik arz ediyor. Burada da Null Hipotezi tekziib edilmektedir.

Fertler arası bir temas zemininde yabancı dil bilmenin attitüdlere üzerine tesir edip etmediğini tahkik için tecrübe grubu ikiye ayrıldı. Bu elli kişilik gruptan 29 u yabancı mekteplerde (Türkiyede yabancıların açıp idare ettiği kolejler) lise tahsilini tamamlamış, 21 i de Türk liselerinden gelmişlerdi. Böylece bir yabancı kültürü o kültürün müntesipleriyle de bir münasebet çerçevesinde tanıyanlar ile böyle bir tecrübesi olmayanları mukayese etti.

İki grubun vasatileri arasında yabancı mekteplerden gelenlerin lehine 9.7 gibi bir fark bulunmaktadır. Sigmalar arasındaki fark, ikinci grubun daha mütecanis olduğunu gösteriyor. (24.8 ve 19). Fakat vasatiler arasındaki farkın kritik nisbeti (1.56) bir güvenirlilik arzetmemektedir.

TABLO 3 : YABANCI VE TÜRK MEKTEPLERİNDE OKUYANLARDAN ALINAN NETİCELERİN MUKAYESESİ:

	N	M	İtem Vst.	σ	σM	Range	C.R.
1. Yb. Mektep mezunları	29	119.7	3.74	24.8	4.59	60-167	1.56
2. Yb. dil bilen Türk mektebi mezunları	21	110	3.43	19	4.2	72-155	

Bu araştırmadan alınan netice, elimizdeki denek grubunda, yabancı dil bilmek suretiyle kazanılan bir kültürlerarası tecrübenin fertleri «ethnocentrism»den çıkardığını göstermektedir. Amerikada bu «muayyen tipte kültür teması» bir başka memlekete seyahat ve o kültürü bu vasıta ile tanıma şeklinde ele alınmış, Avrupaya giden ve gitmeyen grupların W. mikyasında aldıkları neticeler bir araştırmada mukayese edilmiştir⁴. Bu araştırma, seyahat müddetince Avrupalılarla yakın temas tesis eden şahısların daha «worldminded» tipte faaliyetlere angaje olduklarını gösteriyor. Yine bu araştırmada, nisbeten az muhafazakâr atitüdüleri olan şahısların aksine, had derecede kavmiyetçi kimselerin seyahat tecrübesinden sonra daha milliyetçi oldukları görülmektedir. Bizim araştırmamızda tecrübeyi tekrar etmek, yani belli bir grubun yabancı dil öğrenmeden önce ve öğrendikten sonraki atitüdülerini ölçmek imkânına sahip olmadığımız için bu hususu tahkik edemedik.

Dr. Smith ile Sampson'un Amerika'da 223 kişilik seçilmemiş bir talebe grubu üzerinde yaptıkları tecrübeye bu grup için 127.57 lik bir vasi elde edilmiştir. (Range 123 - 128, sigma 23.85). Bu netice değerlendirme mikyasında yaklaşık olarak 4.0'e (3.9) tekabül etmektedir⁵. Bizim elli kişilik seçilmiş gruptan aldığımız netice de buna yakındır (3.67). Yabancı dil bilmeyen yüz kişilik grup ise bu gruba nazaran daha millî zihniyetli (national-minded) bir kıymet nizamı gösteriyor.

Cinsiyet farklarına gelince, iki cins arasındaki nisbetin kifayetsizliği dolayısıyla elli kişilik grupta bir fark araştıramadık. 100 kişilik grupta

(4) SMITH, H. P., Do Intercultural Experiences Affect Attitudes? *J. Abn. and Soc. Psychol.*, 1957, 45, 99-106.

(5) *Ibid.*, p. 104.

bulduğumu² farkın %1-5 arasında bir güvenilirlik arzetiğinden bahsetmiştik. Erkeklerin kadınlardan daha milliyetçi oluşunu bizim cemiyetimizdeki millî terbiyeye ve bu terbiye içinde erkeklere verilen ehemmiyete atfetmek mümkündür.

Mikyasın tabiki esnasındaki müşahedelerimiz de bazı noktalara dikkatimizi çekti. Umumiyetle bütün hükümler iki kutup, yani 0 ile 6 arasında gidip geliyordu. Bu durum cevapların spontané olma hususuna uygun düşmekle beraber deneklerin meseleyi mülahaza etmeksizin derhal extreme kanaatlar beyan ettiğini de gösterir. Bilhassa din ve vatanperverlik buudlarını ölçen itemlerde bunu görüyoruz. Birinci buuddaki itemlere verilen cevaplar, din farklarının beynelmil münasebetlerde hiçbir suretle nazarı itibare alınmayacağı merkezinde idi. Vatanperverlik hususunda ise hep lehte ve keza extreme cevaplar veriliyordu. «Memleketimiz için, doğru veya yanlış olup olmadığını düşünmeksizin, dövüşmeyi istemeliyiz.» şeklindeki item'e deneklerin büyük bir kısmı «kuvvetle lehinde» cevabını vermişlerdir. Bu arada birçoklarının aynı item'e cevap verirken «pek tabii», «muhakkak» gibi sözler sarfettikleri de müşahede edilmiştir. Mamafih, bu şıkka verilen tek tip cevapların samimiyetinden şüphe edilebilir. Zira deneklerin ekserisi tecrübenin gayesini anlayamıyor, cevaplarının nasıl tefsir edileceği hakkında endişe duyuyordu. Bu vaziyette vatanperverlikleri için kusur teşkil edebilecek bir hükümden kaçınmaları pek tabiidir. Din meselesinde de yine aynı tarzda bir endişenin, yani memleketimizde kuvvetli bir cereyan halini alan laikliğe aykırı bir görüşten çekinmenin müessir olduğu söylenilebilir.

Fakültelerimizde araştırma ve denek olma ananesinin teessüs etmiş olması da tecrübe neticelerine muayyen bir dereceye kadar tesir etmektedir.

— IV —

HÜLÂSA VE SONUÇLAR

Üniversite talebelerinden müteşekkil bir grupta birtakım sosyal meseleler üzerindeki atitüdleri araştırdık ve mensup olunan millettен ziyade bütün insanlığın atıf grubu olarak alınmasında başka kültürlerle olan muayyen tipteki bir temasın tesirini bulmaya çalıştık. Başka milletler ve kültürlerle ait eserleri kolaylıkla takip edebilecek derecede ya-

bancı dil bilen bir grup ile böyle bir tecrübesi olmayan bir diğer gruba British Columbia (Kanada) Üniversitesi Psikoloji şubesinden Dr. Donald L. Sampson'un hazırlamış olduğu «Worldmindedness Scale»i tatbik ettik. 32 itemden mürekkep olan bu atitüd mikyası din, ırk, hükümet, iktisadiyat, muhaceret, vatanperverlik, tahsil-terbiye (Education) ve harb meseleleri üzerindeki atitüdüleri kavmiyetçi (ethnocentrique) veya dünyacı (worldminded) olmak bakımından ele almaktadır.

1 — Başka kültürlerle teması bulunan şahısların sosyal atitüdüleri, diğer kültürlerle yabancı kalanlara nazaran daha beynelmilelci olmaktadır. Birinciler kendileri için atıf grubu olarak daha ziyade bütün insanlığı, ikinciler ise kendi milletlerini alıyorlar. Başka ifade ile, iki grubtan birincisi her şeyden önce bütün insanlığı, ikincisi de kendi milletin menfaatlarını düşünmektedir.

2 — Kız talebeler erkeklere nazaran daha az kavmiyetçi oluyorlar. Amerikalı denekler arasında bulunmayan bu farkı Türkiye'ye ait bir kültür hususiyeti olarak izah edebiliriz.

3 — Yabancı mekteplerde tahsil görmenin «worldminded» atitüdüle hususi bir tesiri görülmemiştir. Fakat geniş bir denek grubu üzerinde yapılacak bir araştırmada neticenin bunun aksine olması kuvvetle muhtemeldir.

B İ B L İ O G R A F Y A

- 1 — FERGUSON, L. W. The Isolation and Measurement of Nationalism, J. Soc. Psychol. 1942, 16 215-228.
- 2 — KRECH, D., and CRUTCHFIELD, R. S. Theory and Problems of Social Psychology. New, York, Mc. Graw-Hill, 1948.
- 3 — Mc. CASLIN, NA. The Measurement of Ethnocentrism and of Its Relation to worldmindedness. Unpublished Master thesis. University of Cincinnati, 1960.
- 4 — SAMPSON, D. L., and SMITH, H. P., A Scale to Measure Worldminded Attitudes. J. Soc. Psychol., 1957 45, 109-106.
- 5 — SMITH, H. P. Do Intercultural Experiences Affect Attitudes? J. Abn. and Soc. Psychol. 1955, 51, 469-477.

S U M M A R Y

THE INFLUENCE OF CULTURAL CONTACTS ON ATTITUDES

The purpose of this study was to investigate the attitudes of Turkish University students in certain types of internationally oriented behavior, and to find out the effects of contacts with other cultures to problems of humanity. For this purpose, The «World-Mindedness Scale» designed by Dr. Donald L. Sampson of British Columbia University was applied to a group of fifty subjects proficient in a foreign language, and to a second group of 100 unilingual Ss. The Attitude Scale consisted of 32 items including following dimensions: Religion, immigration, government, economics, patriotism, race, education and war.

1 — Attitudes of Ss. having relations with another culture (or cultures) are more world-minded than the other «closed» group. The former's primary reference group is mankind, whereas the latter's their own nation. In another word, one of these two groups favors the interests of kind, while the other, his own nation.

2 — Female students are less national-minded than males. This difference which could not be found among American subjects may be explained as a cultural characteristic for the Turkish University students.

3 — To be educated in a private foreign school does not influence world-minded attitudes very much. Nevertheless, a more detailed research may possibly yield different results on this point.